

Wyrostkiewicz, Michał

"Wartości u podstaw demokracji", pod red. J. Nagórnego, A. Derdziuka, Lublin 2002 : [recenzja]

Studia Płockie 31, 297-300

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**J. Nagórny, A. Derdziuk (Red.), *Wartości u podstaw demokracji*,
Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2002, ss. 167.**

Dla teologii w ogóle, w tym także dla teologii moralnej, podstawowym źródłem jest Objawienie. Nie może by ono jednak uważane za jedyne *miejsce teologiczne*. Teologowie moralisci nie mogą ograniczać się tylko do opisu powinności moralnych, które wypływają wprost z tekstów biblijnych. Ich zadaniem jest także dostrzeganie tego, co dzieje się w świecie i analiza tych zdarzeń w oparciu o Pismo święte i naukę Kościoła, aby móc odpowiedzieć na pytanie: jak dzisiaj żyć, by osiągnąć zbawienie. Wyzwania znaków czasu, rozpoznawane dzięki światłu wiary i przy pomocy intelektu, stają się więc wezwaniem dla teologów moralistów. Refleksja teologicznomoralna winna bowiem oscylować wokół problemów, którymi aktualnie żyją ludzie.

W kategoriach *znaków czasu* należy spojrzeć na przemiany społeczno-polityczne, które w ostatnim czasie są szczególnie widoczne w środkowo-wschodniej części Europy. Owe procesy domagają się nie tylko socjologicznego opisu, ale również pogłębionej refleksji moralnej, która pomoże współczesnemu człowiekowi odkryć znaczenie tych zjawisk jako wyzwań stawianych mu przez Boga.

Polscy teologowie moralisci, zebrani na dorocznym spotkaniu naukowym (Konstancin-Jeziorna 11-13.6.2001) – chcąc wypełnić właściwie wspomniane wyżej zadanie – podjęli jako przedmiot swoich analiz i dyskusji problematykę przemian zachodzących na naszym kontynencie w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Owocem tego spotkania jest recenzowana publikacja.

Redaktorami omawianej pozycji są: ks. prof. dr hab. Janusz Nagórny i o. dr hab. Andrzej Derdziuk OFM Cap. Obaj oni są pracownikami naukowymi Instytutu Teologii Moralnej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Ks. Nagórny jest kierownikiem Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej KUL, dyrektorem ITM KUL i Przewodniczącym Zarządu Sekcji Teologów Moralistów Polskich. Jest autorem wielu książek i niemałej ilości innych publikacji, wywiadów i konferencji dotyczących kwestii moralnych. Wśród nich ważne miejsce zajmują wypowiedzi odnoszące się do zagadnień moralnych dotyczących życia społecznego. O. Derdziuk jest kierownikiem Katedry Teologii Moralnej Ogólnej KUL. Jest autorem i redaktorem (współredaktorem) wielu publikacji teologicznomoralnych.

Omawiana książka nie jest pierwszą, której współredaktorami są ks. Nagórny i o. Derdziuk. Stanowi ona piątą pozycję zredagowaną przez nich. Cztery poprzednie ukazały się w serii *Spotkania Naukowe Sekcji Polskich Teologów Moralistów*. Książka pt. *Wartości u podstaw demokracji* jest szóstą w tym cyklu.

Autorami większości (choć nie wszystkich) tekstów zamieszczonych w recenzowanej publikacji są teologowie skupieni w Sekcji Teologów Moralistów Polskich. Tu zaś należą przede wszystkim pracownicy polskich Uniwersytetów, Akademii lub Seminariów Duchownych, wykładający tam teologię moralną.

Zasadniczą część książki stanowią artykuły, które napisali kolejno: 1. Ks. prof. dr hab. Paweł Góralczyk – pracownik naukowy Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; 2. Ks. prof. dr hab. Janusz Mariański – pracownik Wydziału Nauk Społecznych KUL oraz prezes zarządu Towarzystwa Naukowego KUL; 3. Ks. dr Jerzy Gocko – adiunkt Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej KUL a także sekretarz Zarządu Sekcji Polskich Teologów Moralistów; 4. P. redaktor Waldemar Gasper – prezes Spółki Produkcyjnej Telewizja Familijna i Telewizji Plus; 5. Ks. dr Krzysztof Gryz – adiunkt Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie; 6. Ks. prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba – kierownik Katedry Historii Teologii Moralnej KUL i UKSW.

Publikację otwiera *Spis treści*. Jest on dość rozbudowany, dzięki czemu jest także dokładny. Umieszczono w nim nie tylko tytuły poszczególnych artykułów, lecz także ich wewnętrzny podział. Taki układ *Spisu* ułatwia czytelnikowi orientację w treści każdego zamieszczonego w książce tekstu.

Główną część książki poprzedza *Wprowadzenie*. W nim ks. Nagórny wyjaśnia zasadność tematu publikacji oraz nawiązując do tematu zjazdu Sekcji Moralistów, który brzmi *Przemiany w Europie Środkowo-Wschodniej – w 10 lat po „Centesimus annus”*, podkreśla aktualność prezentowanych zagadnień. Autor *Wprowadzenia* stwierdzając, iż refleksja dotycząca problemu demokracji wydaje się być dziś niezwykle potrzebna, jest świadomy, że dyskusja nad moralnymi aspektami ładu demokratycznego jawi się jako bardzo szeroka i wielopłaszczyznowa. Dlatego wyraża opinię, że omawiana publikacja nie wyczerpuje tego tematu, ale materiał w niej zebrany stanowi znakomite wprowadzenie do przemyśleń i dyskusji dotyczących demokracji.

Po *Wprowadzeniu* redaktorzy umieścili sześć tekstów, w których omówiono szczegółowe kwestie dotyczące zagadnień związanych z przemianami społecznymi, politycznymi i gospodarczymi, jakie miały miejsce w ostatnich kilku latach w Europie. Dla choćby schematycznego obrazu treściowej zawartości tych tekstów warto podać ich tytuły oraz bardzo ogólną, krótką charakterystykę. Poszczególne artykuły stanowią kolejne rozdziały omawianej publikacji.

Pierwszy artykuł zatytułowany został *Perspektywy rozwoju społecznego w świecie „Centesimus annus”*. W jego początkowej części ks. Góralczyk omówił nową rzeczywistość społeczno-polityczną, w jakiej przyszło żyć Europejczykom po roku 1989. W dwu kolejnych częściach natomiast wskazał na czynniki, które są niezbędne w budowaniu ładu demokratycznego. Wymienił tu sprawiedliwość, wolność i odpowiedzialność w życiu społecznym.

Demokracja bez wartości? Refleksje wokół „Centesimus annus” i sytuacji w Polsce to drugi z kolei artykuł. Ks. Mariański podzielił go na cztery części: 1. Pojęcie demokracji i jej etyczny wymiar; 2. Nostalgia za komunizmem w warunkach wol-

ności; 3. Demokracja w społeczeństwie polskim; 4. Kościół i demokracja. Chcąc pokrótce scharakteryzować ten tekst najlepiej jest odnieść się do słów jego autora, który pisze, iż „niniejsze rozważania są próbą społeczno-etycznego i socjologicznego komentarza do encykliki *Centesimus annus*, a zwłaszcza do punktów 46 i 47 rozdziału zatytułowanego „Państwo i kultura”. Koncentrują się wokół zagadnienia demokracji z punktu widzenia społecznego nauczania Kościoła oraz demokracji w rozumieniu obywateli Europy Środkowo-Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństwa polskiego” (s. 31).

Trzy kolejne artykuły to jakby tryptyk stanowiący zapis refleksji nad „obliczami współczesnej demokracji” w podstawowych obszarach życia społecznego. Teksty te to: *Oblicza współczesnej demokracji – Gospodarka*, którego autorem jest ks. Gocko, *Demokracja a kultura – p. Gasper* oraz *Moralne przesłanie polityki – ks. Gryz*.

W szóstym z kolei artykule ks. Dziuba przedstawił *Przesłanie społeczne kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski*. Ten dość obszerny tekst podzielony jest przez autora na dwie części. W pierwszej omówione zostały antropologiczno-teologiczne komponenty życia społecznego. Jest tu mowa o prymacie osoby w życiu społecznym, a także o rodzinie, narodzie i państwie. Druga część to wybrane sfery aktywności społecznej chrześcijańskiej. Autor opierając się na nauczaniu Prymasa Tysiąclecia zwrócił uwagę na odnowę moralną jako zobowiązanie religijno-społeczne. Następnie omówił zagadnienia dotyczące patriotyzmu, dobra wspólnego, miłości miłosiernej i sprawiedliwości społecznej, pokoju oraz działalności społeczno-ekonomicznej i kulturowej. Zaslugującą na podkreślenie zaletą tego artykułu jest fakt, iż autor sięga bezpośrednio do źródeł, czyli wypowiedzi Kardynała Wyszyńskiego.

Kolejnym tekstem jest *Sprawozdanie ze spotkania naukowego Sekcji Teologów Moralistów Polskich* autorstwa o. Derdziuka. Jest to jakby rodzaj zakończenia. Tutaj opisany został przebieg zjazdu. Tutaj także, w sposób syntetyczny i interesujący, przedstawione zostały główne myśli wszystkich referatów, dyskusji i wypowiedzi. Całość książki zamyka indeks zatytułowany *Uczestnicy spotkania naukowego Polskich Teologów Moralistów Konstancin 2001*.

Książka *Wartości u podstaw demokracji* bez wątpienia jest w stanie spełnić postawione jej we Wprowadzeniu zadanie i stać się podstawą do dyskusji nad współczesną demokracją. Niewątpliwym atutem tej publikacji jest to, iż autorami poszczególnych artykułów są specjaliści w kwestiach, które zostały tu omówione. Godna podkreślenia jest więc bardzo dobra znajomość problemów opisywanych przez poszczególnych autorów. Treści tam zawarte stanowią rezultaty często wieloletnich dociekań naukowych i doświadczeń życiowych.

Po tym, co zostało już powiedziane, jest wręcz oczywiste, iż recenzowana książka stanowi ważny wkład w rozwój polskiej myśli teologicznomoralnej. Stanowi właściwą lekturą dla ludzi poszukujących odpowiedzi na pytania dotyczące współczesnego życia społecznego. W związku z tym, że potencjalnymi czytelnikami omawianej książki będą nie tylko teologowie, warto – w duchu krytycznego spojrzenia – zauważyć, że pewnym problemem mogą stać się używane tu skróty.

Choć są to skróty powszechnie stosowane w publikacjach teologicznych, to jednak dla czytelnika niezwiązanego z tym środowiskiem mogą stanowić pewną niewiadomą. Wydaje się więc, iż byłoby korzystniej nie używać skrótów, bądź zamieścić ich wykaz.

Recenzowana publikacja jest bez wątpienia pozycją godną polecenia tym, których interesuje chrześcijańskie spojrzenie na kwestie dotyczące życia społecznego. Książka ta zawiera bowiem najnowsze spojrzenie na te zagadnienia, spojrzenie wypracowane przez współczesnych polskich teologów moralistów.

Michał Wyrostkiewicz